

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår saksbehandler
Solveig Skogs
+47 95 96 08 58

Vår dato
17.03.2015
Deres dato
19.12.2014

Vår referanse
14/00188-18
Deres referanse

Høring - NOU 2014:14 Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg

Norges Bondelag synes at NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg innholder mange gode tiltak som tar tak i problemstillinger som må løses nå for å gi fagskolen den plass den fortjener i utdanningssystemet. Det er viktig at fagskolen nå får gode rammevilkår i tråd med innstillingen, bl.a. ved at staten tar et samlet ansvar for fagskolen. Fagskolene må sikres finansiering og skoletilbudet må dimensjoneres etter arbeidslivets behov. Fagskolens plass i det totale utdanningssystemet må synliggjøres og anerkjennes, bl.a. ved at fagskolen gir poeng ved opptak til høyere utdanning.

For fagskoleutdanning innen landbruket er det nå en positiv utvikling i noen fylker, med nye agroteknikertilbud innen flere av landbrukets fagområder. Samtidig ser vi at fylkeskommunens ansvar for fagskolen et problem med ulik behandling i ulike fylker.

Innspill til utvalgets samlede liste over tiltak

Staten bør:

- *sørge for at rådgivningstjenesten i grunnskolen og videregående opplæring og de regionale karrieresentrene styrker sin kompetanse på fagskoleutdanning for å bidra til synlighet og rekruttering til fagskolen.*

Norges Bondelag mener at rådgivere og karriereveiledere må få økt sin kunnskap om praktiske, yrkesrettede yrkes- og utdanningsveier der fagskoleutdanningen har en naturlig plass. Vi opplever at mange rådgivere i ungdomsskolen har liten kunnskap om fagskolen som vei videre for elever som velger yrkesfag.

- *innføre tilleggspoeng for minimum ett års fagskoleutdanning.*

Tilleggspoeng for fagskoleutdanning ved opptak til universitet og høyskole er et tiltak som vil øker fagskolens status. Fagskolestudentenes praktiske bakgrunn må verdsettes og gis en verdi som avspeiler fagrelevans og f.eks telle mer enn folkehøgskole og militærtjeneste.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:
Postboks 9354 Grønland
0135 OSLO

Norges Bondelag
Bondelagets Servicekontor AS

Besøksadresse:
Landbrukets Hus,
Schweigaardsgate 34 C
0191 OSLO

Org.nr.: 939678670
Org.nr.: 985063001 MVA

Telefon:
22 05 45 00

Bankkonto: 8101.05.12891
Bankkonto:: 8101.05. 91392

E-postadresse:
bondelaget@bondelaget.no

Internett:
www.bondelaget.no

Vår dato
17.03.2015

Vår referanse
14/00188-18

- *vurdere endringer i lov og forskrift for å beskytte grader for fagskolekandidatene, herunder vurdere om to års fagskoleutdanning skal gi graden fagskolekandidat.*

Grader for fagskolekandidater bør beskyttes. Graden fagskolekandidat og må brukes for fagskoleutdanninger med minst et års varighet. For landbruket er ettårige fagskoleutdanninger, gjennomført på deltid over to år, godt tilpasset arbeidslivets behov og behovet til studenter som skal gjennomføre utdanning ved siden av arbeid.

- *bevilge midler til samarbeidsprosjekter for utvikling av overgangsordninger mellom fagskoler og uh-institusjoner.*

Fagskolen må verdsettes i hele utdanningssystemet. Norges Bondelag mener at det trengs samarbeid mellom fagskoler og uh-institusjoner for å gi fagskolekandidatene uttelling for det de kan ved innsøking til universitet eller høyskole.

- *sørge for at fagskolene har tilstrekkelige rammebetingelser til å kunne tilby fleksible utdanningstilbud, herunder nettbasert utdanning.*

Vi støtter fleksibilitet, men det er viktigere at fagskoleutdanning skal være praktisk rettet. Begrepet netbstøttet (brukt i kap 2.4) bør brukes, ikke nettbasert. Undervisning via nett må kombineres med samlinger der praktiske aktiviteter er en viktig del. Fagskolens rammebetingelser må også gi økonomi til teknisk utstyr som trengs for å kunne lære i praksis.

- *øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.*

Synliggjøring er viktig og må bl.a. være del av utdannings- og yrkesrådgiving. Synliggjøring av fagskolen kan ikke gjøres isolert, fagskolens plass i det totale utdanningssystemet må tydeliggjøres og anerkjennes. Fagskolen må være med i all utdanningsinformasjon og rådgiving helt fra beskrivelse av utdannings- og karriereveier i grunnskolens rådgiving.

- *igangsette en prosess med det formål å overføre eierskapet av de offentlige fagskolene fra fylkeskommunene til staten. Fagskolene bør organiseres som statlige forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.*

Norges Bondelag er enig i at eierskapet av de offentlige fagskolene må overføres til staten. Fylkeskommunalt ansvar gir forskjell mellom fylkene, fylkeskommunen er også for liten for robust fagskolesatsing innenfor mange fag. Vi håper at statlig eierskap vil gi bedre muligheter for nasjonale planer for faginnhold og for dimensjonering av fagskolen. Vår erfaring innenfor landbruk er at relativt små fagtilbud krever samhandling innenfor større regioner, og helst på landsbasis.

- *igangsette en prosess som skal lede til å redusere antallet fagskoler for å skape robuste fagmiljøer og styrke kvaliteten. Tallet på offentlige fagskoler bør anslagsvis reduseres til mellom fem og ni.*

Fagskolene bør bli slått sammen til større enheter som ivaretar faglig og administrativ kvalitet og robusthet. De ulike fagskoleutdanningene må kunne tilbys flere steder i landet selv om fagskolen administrativt er sentralisert til få enheter. Norges Bondelag mener fagskole innen landbruk administrativt bør samles i maks to fagskoler men at utdanningene må tilbys lokalt, i samarbeid med aktuelle kompetansemiljø.

Vår dato Vår referanse
17.03.2015 14/00188-18

- *gjennomføre lov- og regelverksendringer med sikte på å innføre institusjonsakkreditering etter bestemte kriterier for fagskolene. En slik godkjenning skal være en forutsetning for å kunne kalle seg akkreditert fagskole. Akkrediterte fagskoler kan selv opprette utdanninger innenfor de økonomiske rammene myndighetene setter.*

Akkreditering vil gi handlingsrom og raskere saksbehandling, dette er viktig for at fagskolen raskt skal kunne tilby utdanninger som etterspørres i næringen.

- *utforme vilkårene for å oppnå akkreditering slik at også de private fagskolene stimuleres til å utvikle robuste enheter.*

Vi støtter at også private fagskoler bør utvikle robuste enheter og skal kunne akkrediteres.

- *stille nasjonale og lovfestede krav til at alle offentlige fagskoler skal ha flertall av ekstern representasjon i styrene og ekstern styreleder. Det bør stilles krav til at de private fagskolene skal ha ekstern representasjon i styrene, men ikke nødvendigvis flertall. Private fagskoler som ønsker å søke offentlig finansiering, må ha eksternt flertall og ekstern styreleder i tråd med reglene for offentlige fagskoler.*

De næringer som skal bruke fagskoletilbudene må være representert i styrene.

- *revidere mandat og sammensetning av Nasjonalt fagskoleråd med det mål at rådet kan ta et større ansvar for å sammenstille arbeidslivets behov for fagskolekompetanse, og ellers styrke rådets bidrag til politikkutviklingen på fagskolefeltet.*
- *som et ledd i revisjonen av Nasjonalt fagskoleråds mandat be rådet opprette nasjonale fagråd som gir råd i forbindelse med dimensjonering av studietilbudet innenfor eget fagfelt, samt gis en koordinerende rolle for kvalitetsutvikling, herunder opptak og utvikling av anbefalte nasjonale studieplaner. Staten bør sikre at rådene ledes av ledende fagpersoner innenfor gitt fagfelt.*

Norges Bondelag mener at Nasjonalt fagskoleråd og nasjonale fagråd vil være viktige for å få et godt samspill mellom fagskolene og næringene. Norges Bondelag mener at det trengs et eget fagråd for landbruk og andre grønne fag.

- *stille lovfestet krav om praksis i all fagskoleutdanning under forutsetning av en bred definisjon av praksisbegrepet.*

Yrkesrettet utdanning må innholde praksis. Bred definisjon av praksisbegrepet er viktig og praktiske øvelser på utdanningsstedet må inkluderes i begrepet. Det må også være rom for å gjennomføre praktiske demonstrasjoner og øvelser i virksomheter som ligger i forkant av utviklingen i næringen som del av praksisundervisningen.

- *tilby yrkespedagogisk utdanning for undervisningspersonellet ved fagskolene.*

Det bør tilbys yrkespedagogisk utdanning for fagskolepersonell. Samtidig er det viktig at fagskolen kan bruke lærere og gjesteforelesere fra næringen uten å måtte kreve at alle disse har pedagogisk utdanning. Dette kan ivaretas ved at det stilles et minimumskrav til andelen undervisningstid der undervisningspersonellet har pedagogisk utdanning.

Vår dato Vår referanse
17.03.2015 14/00188-18

- *sette i gang en kartlegging av i hvilken grad virksomheter og bedrifter har strategier og kartlegginger av behov for etter- og videreutdanning.*

Kartlegging er viktig og må gjøres i med samarbeid med næringene. I landbruket, der mange av de som ønsker fagskoleutdanning er bønder med enkeltmansforetak kan man ikke ha slik kartlegging på bedriftsnivå.

- *bevilge midler til å styrke kunnskapsgrunnlaget om fagskolen gjennom økt forskningsinnsats.*

Både mer grunndata og forskning om fagskolen trengs. Det trengs mer fakta for å få mer kunnskap om, og anerkjennelse for fagskolen.

- *samordne all finansiering av fagskoler under én finansieringsordning for fagskoler som gjøres til et statlig ansvar under Kunnskapsdepartementet.*
- *sørge for at en ny finansieringsordning for fagskoler bygger på prinsippet om reell kostnadsdekning for fagskoleutdanning, og foreta en grundig kartlegging av kostnadene knyttet til drift og utvikling av forskjellige typer fagskoleutdanninger.*
- *innføre en finansieringsordning i tråd med utvalgets «Kandidat-studentmodell med utviklingsmidler». Systemet bør bestå av tre hovedelementer: grunnbevilgning, resultatbasert bevilgning og utviklingsmidler. Systemet bør baseres på differensierte kategorier med tilhørende satser.*
- *tilføre fagskolesektoren nye friske midler, gjennom en finansieringsordning som gir reell kostnadsdekning, og med friske utviklingsmidler som bør utgjøre om lag 15–20 prosent av budsjettetrammen.*

Norges Bondelag er enige i at finansiering av fagskoleutdanning må samordnes og være et statlig ansvar. Det må være reell kostnadsdekning der det tas hensyn til at ulike typer utdanninger har ulike kostnader f.eks til teknisk utstyr. Det må tas hensyn til utdanningenes egenart og at noen utdanninger gjennomføres på flere utdanningssteder. Tredeling av bevilgingen er en god modell. Grunnbevilgingen må være stor nok og utviklingsmidlene må gi plass for utvikling av små, spesialiserte tilbud. Dette er spesielt viktig for fagskoletilbud som er små, men er viktige for samfunnet. For å sikre framtidens matproduksjon er det samfunnsmessig viktig å prioritere fagskoleutdanninger innen landbruk.

- *inkludere institusjonsakkrediterte private fagskoler i offentlig finansiering fra det tidspunkt søknad om finansiering er innvilget.*

Det bør være mest mulig likebehandling av offentlige og private fagskoler.

- *dimensjonere antall studieplasser i sektoren gjennom etablering av en opptaksramme og tildeling av studieplasser på bakgrunn av dokumenterte kompetansebehov og innspill fra Nasjonalt fagskoleråd og de nasjonale fagrådene. Dimensjoneringen bør defineres som et styringsvirkemiddel for staten.*

Dimensjonering må gjøres i nært samarbeid med næringen. Det er viktig at fagskolen kan tilby det antall studieplasser som næringen trenger og etterspør.

- *tildele en andel strategiske, og frie, studieplasser som fagskolene selv kan fordele eller benytte til opprettelse av nye tilbud ved behov og for å opprettholde en dynamikk i fagskoletilbudet.*

Det trengs fleksibilitet som gjør at fagskolene raskt kan tilpasse seg forandrede utdanningsbehov i næringen.

Fagskolene bør:

- *øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.*
- *bidra aktivt i en strukturprosess med det formål å bygge mer robuste fagskoler, både faglig og administrativt.*
- *stille kvalifisert fagpersonell til rådighet for deltagelse i de foreslåtte nasjonale fagrådene.*
- *utforme et system for hospitering slik at fagskolelærere kan få tilflyt av kompetanse og erfaring med relevant arbeidsliv.*
- *legge til rette for at undervisningspersonell får anledning til å delta på yrkespedagogisk utdanning ved behov.*

Vi er enige i disse punktene. Hva fagskolene kan gjøre avhenger av bevilgingen. Grunnbevilgingen må være stor nok til at fagskolene kan ivareta dette på en god måte. Samarbeid med næringene er viktig og nasjonale fagråd må ha en rolle.

Partene i arbeidslivet, arbeidslivets organisasjoner og avtagende arbeidsliv bør:

- *øke sin innsats for å synliggjøre fagskolen som en attraktiv karrierevei.*
- *øke sin kunnskap om fagskoleutdanning. Nasjonalt fagskoleråd og de underliggende nasjonale fagrådene bør ha en sentral rolle i informasjonsarbeidet.*
- *bidra til at virksomheter og bedrifter stiller opp som praksisarena for å oppfylle det foreslåtte praksiskravet. Et særlig ansvar bør ligge på arbeidslivets representanter i nasjonalt fagskoleråd.*
- *på en tydeligere og mer konkret måte kommunisere sine framtidige kompetansebehov til fagskolesektoren. Nasjonalt fagskoleråd og de underliggende nasjonale fagrådene kan være en aktuell arena og bidragsyter i dette arbeidet.*
- *øke sin innsats for å synliggjøre og forankre fagskolene som en attraktiv karrierevei.*

Vi er enig i at næringene må være engasjerte og ta ansvar i dette. Til dette hører også å etterspørre kandidatene f.eks i stillingsannonser og gi uttelling for fagskoleutdanning i form av lønn. Norges Bondelag mener at det trengs et eget fagråd for landbruk og andre grønne fag for å få et godt samspill mellom etterspørrere og tilbydere av landbruksutdanning.

Universiteter og høyskoler bør:

- *gjøre grundigere vurderinger om innpass av fagskoleutdanning i høyere utdanning basert på de ulike utdanningenes samlede læringsutbytte.*

Det er behov for å få gode overganger fra fagskole til høyere utdanning for landbruk og andre grønne fag. Vi ønsker at fagskolekandidatenes kompetanse skal verdsettes og gi mulighet til avkorting i relevante studier. Dette kommer i tillegg til generelle poeng for fagskoleutdanning ved opptak.

Andre innspill fra Norges Bondelag:

Norges Bondelag mener utdanning innen yrkesfag må verdsettes på lik linje med akademisk utdanning. Rammene for fagskoleutdanning må være slik at studenter i fagskolen har samme økonomiske vilkår som studenter i annen utdanning, det er ikke

Vår dato
17.03.2015

Vår referanse
14/00188-18

akseptabelt at fagskolestudenter skal ha mer egenbetaling enn studenter ved universitet og høgskole.

Landbruket hadde tidligere et godt utbygget system med agroteknikerutdanning (som tilsvaret dagens fagskolenivå) i regi av landbrukets fagskoler. Disse utdanningene ble borte når de ikke passet inn i tidligere utdanningsreformer. Siden lov om fagskoleutdanning kom i 2001 har landbruksnæringen i samarbeid med utdanningstilbyderne arbeidet for å få på plass igjen landbruksutdanninger på fagskolenivået. Noen agroteknikerutdanninger er nå i gang, men det er store utfordringer med ulik fokus på dette i fylkeskommunene, vi håper at statlig ansvar vil fungere bedre. Det finnes fagskoleutdanninger som nettopp er godkjent av NOKUT men som ikke blir startet opp pga manglende finansiering.

I utvikling av nye agroteknikertilbud har vi sett at samarbeid mellom fagskolen og videregående skoler som har yrkesutdanning innen landbruk er vellykket. Fagskolen Innlandet, Gjøvik og Chr. Thams fagskole, Orkanger tilbyr nå 1-årige fagskoleutdanninger innen landbruk, lokalisert til videregående skoler og regionale kompetansemiljøer. Med færre fagskoler tror vi at dette vil være en god modell også for andre fag. At gjennomføring av fagskoletilbud lokaliseres til eller nær videregående skoler med tilsvarende fagområde bidrar også til å gjøre fagskolen kjent blant yrkesfagelevne.

Norges Bondelag ser det som en fordel å få samlet fagskoleutdanninger fagområdesvis og mener at det ikke bør være mer enn 1-2 offentlige fagskoler som har tilbud innen landbruk og andre grønne fag. Utdanningene må kunne gjennomføres desentralisert flere steder i landet, gjerne i samarbeid med videregående skoler og kompetansemiljøer med tilsvarende fagområder.

Med vennlig hilsen

Astrid Solberg

Solveig Skogs